

JUSTITIEMORD OCH RÄTTSSÄKERHET

AV PHILOS DR., LEGITIMERAD PSYKOLOG LENA HELLBLOM SJÖGREN

*Edited by two professors of legal science in 2008, this Norwegian volume concerns miscarriages of justice and the rule of law, and serves as an important contribution to our collective memory. As Milan Kundera states, "Man's struggle against power is memory's struggle against forgetfulness". The book's contributors write about wrongful convictions; police violence; the irresponsibility of a media that sometimes keeps silent and other times says too much without substantiation; and popular misconceptions of our time, for example, that children never lie about sexual abuse. The volume inspires the reader to think for herself, a necessary ingredient in the education of any good professional. As a research psychologist who has been investigating criminal sexual cases and custody cases in the Nordic countries since 1990, it is my opinion that this book should be included among the required readings for educational programmes in a number of professions in addition to law.**

Den här artikeln baserar sig på en bok som kom ut i Norge 2008: Anders Bratholm, Ståle Eskeland (Red.): Justismord og rettssikkerhet, Universitetsforlaget Oslo (287 s). Den har givit mig som sedan 1990 arbetar som utredande psykolog i Norden med sexualbrotts- och vårdnadsutredningar ett fördjupat historiskt/juridiskt perspektiv. Boken borde kunna ingå som kurslitteratur för både jurister, psykologer, socialarbetare och rättsmedicinare.

Fyra jurister, en professor i medicin, Trond Eskeland, en professor i journalistik, Rune Ottosen, och en professor i analytisk kemi, Ragnar Bye, har skrivit bidragen i denna bok. Anders Bratholm, en av bokens redaktörer var professor i rättsvetenskap vid universitetet i Oslo 1960-1990. Ståle Eskeland, den andra av bokens redaktörer, efterträdde Anders Bratholm år 1990. Av de övriga juristerna är en advokat, Egil Andre Berglund, och en är höysterettsadvokat och domare, Tryggve Lange-Nielsen.

När någon blir dömd för något han eller hon inte har gjort är det ett justitiemord. Hur ofta händer det? I Sverige är det svårt att få en diskussion om att justitiemord sker, trots JK-rapporten år 2006 med tio fall av uppenbarligen felaktiga domar. Min upplevelse är att man i Norge har en större förståelse för att man skapar förtroende hos allmänheten om man inom rättssystemet erkänner att fel begås. Om man dessutom vidtar åtgärder för att försöka förhindra samma fel ökar förtroendet ytterligare.

* Title in English: *Miscarriages of Justice and the Rule of Law*. Original in Swedish.

Viktiga milstolpar i Norge är de förbättringsåtgärder som vidtogs efter Bjugn-fallet.¹ Rekommendationen från Riksadvokaten blev att poliser aldrig mer skulle sitta i knät på psykologer och att medicinska utlåtanden bör granskas kritiskt.

En rundskrivelse från Justitiedepartementet, G.7098 av 24 oktober 1998, förbättrade rättssäkerheten vid de så kallade domarförhören i sexualbrottmål med barn som målsäganden; försvararen får möjlighet att närvara, domaren skall inte uttala sig om trovärdighet, sakkunniga ska inte uttala sig i skuldfrågan och särskilt lämpliga personer skall hålla förhören med barnen.

Ytterligare en förbättringsåtgärd är att man i Norge inrättat en Kommission för att behandla resningsansökningar i brottmål, "Kommissjonen for gjenopptakelse av straffesaker." Det första verksamhetsåret 2004 fick man in 232 resningsansökningar. 46 av dessa gällde sexualbrott. Bara fem av de 232 sakerna beviljades resning, två av dem handlade om sexualbrott (de tre andra trafikbrott).

Det äldsta behandlade justitiemordet

De äldsta justitiemorden som behandlas är "Hoel-sakene." Ragnar Bye argumenterar i sin summering för att samma person kan bli utsatt för två justitiemord, så som Hoel var den förste att bli; därefter har det hänt Fritz Moen,² och förmodligen, enligt fleras mening, också Fredrik Fastig Torgersen.³

År 1903 dömdes Hoel för mordbrand i Bergen. Efter åtta år frisläpptes han på prov och satte då genast igång att med sin advokat påvisa allvarliga fel i polisens utredning. Han frikändes och fick ersättning för utgifter, men han sökte också ersättning via Stortinget (billighetserstatning) och blev år 1918 beviljad en summa som i dagens penningvärde motsvarar nästan 2 miljoner norska kronor. Han startade en möbelfabrik, men han var inte väl sedd i trakten, kanske beroende på avundsjuka.

År 1929 inträffade en brand som utreddes av en polisman från Bergen politikammer. Denne anlätade Hoels lärling som medhjälpare. Lärlingen hade fått kritik av Hoel, Hoel menade att lärlingen anklagade Hoel för att ha anlagt brand som hämnd för kritiken. I lagmannsretten befanns Hoel skyldig till att ha tänt ett ljus i en ljusstake på loftet och därmed skyldig till mordbrandsförsök eftersom det fanns människor i huset. Hoel dömdes till ett och ett halvt års fängelse. Han begärde resning tre gånger utan resultat: 1932, 1934, 1946.

År 1949 när en känd advokat, Sven Arntzen, som varit medlem i hemmafrontens ledning, inlämnade en fjärde resningsansökan beviljades den. Då hade en samtida känd kriminalreporter, Fridtjof Knutsen, tillsammans med två kriminaltekniker och en ingenjör från Kriminallaboratoriet gjort nya efterforskningar och intervjuat ett nytt vittne samt fem andra från bygden. En frikännande dom utan huvudförhandling avkunnades 1951 då Hoel hade hunnit bli 85 år gammal. Domen mot Hoel, säger Bye, byggde på en fantasifull hypotes, inte på några bevis för denna hypotes.

Likartade fantasifulle hypoteser utan substantiell grund, utgör också i dag, utifrån vad jag sett i sexualbrottssaker, grund för fällande domar.

Hetle-saken – resning beviljad, liksom i Hoel-sakene - efter fjärde resningsansökan

År 1907 dömdes Mikal Hetle och hans son Ole av det som nu är Gulatings lagmannsrett för överlagt dråp på sin granne Henrik Hetle. De hade i fem års tid bråk om en jordbit. Fadern dömdes till livstids fängelse och sonen till fängelse i 10 år. Det var en indiciedom. I en bok av Johan B. Hjorth med titeln *Justismord* från 1952 uttrycker denne att det begicks fel av både åklagare, sakkunniga och domstol. I den nu aktuella boken om justitiemord citeras en doktor i juridik från denna äldre bok *Justismord*, Oslo 1952. Det är ett citat som visar på centrala element som bör vara utredda och ligga till grund för en dom utom allt rimligt tvivel, varför det återges:

”Rart! Ingen veit *kvar* Henrik Hetle vart drepen, ingen veit *når* han vart drepen, ingen veit *korleis* han vart drepen, inget vet *kven* som har drepe, og ingen, ingen veit *om* han vart drepen. Endå vart 2 mann dømde.”

De tre första resningsansökningarna, 1909, 1911, 1913, som byggde på att det avgivits falska vittnesförklaringar samt att sakkunniga uttalat att dödsorsaken kunde ha varit naturlig, avvisades. Lagmannsretten avvisade också resning år 1939, men 1942 beslutade Høyesterett att saken skulle prövas på nytt. Då hade nya uttalanden gjorts av sakkunniga förordnade av domstolen i en rättsmedicinsk kommission. Hetle frikändes.

Egil André Berglund konstaterar att den ”kommissariske Høyesterett fant det naturlig å ’frifinne’ rettsapparatet for all mulig kritikk for at gjenopptagelse ikke var skjedd tidligere.” Han menar att aktörerna i rättssystemet, då liksom nu, var villiga att sträcka sig långt för att skapa ett intryck (ej med den historiska sanningen sammanfallande) av ofelbarhet.

Åklagarmyndigheten och lagmannsretten verkar ha praktiserat omvänd bevisbörda då de avvisade de tidigare resningsansökningarna, skriver Berglund. Det är också ett förhållande vi lever med i dag, utifrån den erfarenhet jag har av norskt och svenskt rättssystem som psykologisk sakkunnigutredare av ett stort antal sexualbrott- och vårdnadsmål.

Oskyldig man i fängelse för narkotikabrott

Är hänsynen till riksadvokaten viktigare än rättssäkerheten? Det frågar Anders Bratholm i en not till sin artikel om hur han hjälpte advokaterna Svein Duesund och Ole Jakob Bae, båda övertygade om sin klients oskuld, att få resning i samband med den tredje resningsansökan. Den åklagare som åsyftas var en åklagare

som i upprepade fall hade försummat att svara på advokaternas begäran om att få ta del av originalhandlingar i målen mot sina klienter, en boende i Sverige och en i Norge, anklagade för heroinsmuggling.

Al Abtah dömdes till 10 års fängelse i lagmannsretten år 1992 för medhjälp till införsel av ca 1800 gram heroin och för det mindre allvarliga brottet att ha försökt föra ut pengar som en annan hade tjänat på narkotika till Tyskland. Enligt hans försvarare fanns inga bevis och inga vittnen mot honom. Al Abtah skrev personligen och bad förgäves om hjälp till den svenska justitieministern, den svenska statsministern och till JO. Efter avslag på den tredje resningsansökan och professor Bratholms inlaga beslutade Högsterett att det efter en samlad bedömning förelåg särskilda förhållanden som talade för att domen var tvivelaktig vad gäller huvudpunkten och att resning därför skulle beviljas (strpl.§ 392 andre ledd). Al Abtah frikändes på denna punkt i november 1996, för häleridelen dömdes han till fängelse i två år. Det var två år och åtta månader *kortare* straff än det han redan avtjänat konstaterar Bratholm.

Poliser som använt våld – Bumerangsakene

På 1970-talet inledde juristen Gunnar Nordhus och filosofen Edvard Vogt ett forskningsprojekt i Bergen om olagligt personvåld. De beslutade att också inkludera polisvåld då några våldsoffer i sina enkätsvar uppgivit att de utsatts för våld av tjänstemän. 1981 publicerade forskarna sina resultat i boken *Volden og dens ofre. En empirisk undersökelse*. Nordhus och Vogt fick utstå mycket kritik och förföljelse för sina påståenden om polisvåld, berättar Bratholm. Han och två andra jurister utsågs av Justitiedepartementet att granska underlaget för påståendena om polisvåld. Redan i oktober 1981 lämnade de sin utredning "Politivoldrapporten," där de konkluderade att

"politivold er langt mer utbredt, og delvis har et mer alvorlig preg, enn tidligere alminnelig antatt."

Polisförbundets ledning reagerade med att kalla granskningsrapporten ett medvetet försök att skada polisens anseende. Doktorn i juridik Johs. Andenaes uttalade sig angående detta i en tidningsintervju, i mitt tycke mycket klokt:

"Det er forstemmende at politiets tillitsmenn viser slik mangel på dømmekraft. De burde skjønne at en slik holdning er egnet til å skade medlemmene og hele etaten, og frata dem selv enhver all troverdighet."

Tidningen Morgenavisen i Bergen beskyllde Nordhus för att ha ljugit flera gånger i samband med sin våldsforskning. Han stämde tidningen, men förlorade, en dom som Bratholm kritiserade. Nordhus och Vogt inledde en ny undersökning om olovligt våld från polisens sida i Bergen under perioden 1980-86. Anders Bratholm deltog i

intervjuer av 36 personer som hävdade att de utsatts för våld under denna period från Bergenpolisens sida. Det blev klart att det fanns behov av uppställning i en polisorganisation ”preget av en kriminell subkultur og en meget mangelfull styring.”⁴

Riksadvokaten, beslutade att Oslopolisen skulle utreda de påstådda polisövergreppen omfattande 368 saker. I 367 av dessa fann Oslopolisen att det inte fanns straffbara förhållanden. Den sak som gick vidare handlade om en polis som luggat en arrestant och tilldömdes böter som han inte ville acceptera. När saken gick till domstol i Bergen frikändes polisen. Att poliserna åtnjöt positiv särbehandling erkändes på en mycket senare tidpunkt. I förstone, och framför allt på en omtalad presskonferens år 1987, var det forskarna som hängdes ut och fördömdes som ansvariga för spekulationer om polisvåld i Bergen, som Oslopolisen nu funnit att det inte fanns grund för. Några menade att forskningen om polisvåld ingick i kommunisternas kamp mot den borgerliga maktapparaten.

Åklagaren Lyngtveit inledde förundersökning för falska uppgifter mot drygt 40 av dem som för Oslopoliserna förklarat att de blivit utsatta för polisvåld i Bergen. Han kallade detta själv för ”bumerangsaker.” De kom ju så att säga tillbaka. Fjorton blev åtalade. Åtta av dessa hade varit forskarnas informanter. Sju av dessa åtta befanns skyldiga och fick villkorligt fängelse på 3-9 månader. En frikändes. Många ansåg dessa domar felaktiga.⁵

Den förlikning som till slut nåddes, efter flera rättsaker, då Nordhus och Vogt med advokat Tor Erling Staff som sin processfullmäktige, stämt den norska staten för de umbäranden de fått utstå med anledning av sitt forskningsprojekt inger trots allt förtroende om en fungerande rättsstat. Det jag åsyftar är det i boken återgivna pressmeddelandet från september 2002 som utfärdades av Justitiedepartementet och som nedan citeras i stora delar (s 89):

”Justitiedepartementet benytter denne anledning til å uttrykke sin anerkjennelse til Nordhus og Vogt for det omfattende arbeidet og krevende og uegennyttige engasjement som de har vist for å følge opp indikasjonjer på rettsstridig voldsbruk fra politiets side i Bergen.

Justitiedepartementet beklager at de to forskerne har opplevet ubehagligheter og ekstraordinære belastninger som følge av sitt forskningsarbeid om voldproblematikken i Bergen.

Justitiedepartementet ser det som helt vesentlig at rettsstridig voldsbruk fra politiets side unngås for å opprettholde den tillit till politiet som et rettssamfunn må ha. Forekommer det rettsstridig voldsbruk fra politiets side, är det derfor tale om et alvorlig samfunnsproblem som det er viktig å få avdekket på en pålitlig måte. Nordhus og Vogts arbeid må sees i dette perspektiv.”

Bratholm frågar avslutningsvis varför det gick så galet som det gjorde. Hans svar handlar om pressens ansvar. Han citerar en redaktör som, i sin anmälan 1999 av den bok Bratholm då gav ut om dessa saker⁶, skrev:

”Det som har skjedd i denne saken skulle ikke ha skjedd i en demokratisk rättsstat med fri presse.”

Bratholm själv summerar: "Istedenfor å vaere et korrektiv har pressen stort sett bidratt til myndighetens forsømmelser og tilsløringer."

Medierna och justitiemord

Ett helt kapitel i denna bok om justitiemord och rättssäkerhet ägnas medierna, dock tyvärr utan direkt återkoppling till professor Bratholms resonemang ovan. Men det finns kopplingar i till bumerangsaken i form av dräpande slutsatser och viktiga frågor, så som dessa:

"I steden for å gå inn i kjernen av problemet (politivolden) ble kritikerne utsatt for forfølgelse."

"Hvorfor svarte ikke noen av de utallige journalistene som ble forsøkt overtalt av Bratholm til å gå inn i saken, med annet enn talende taushet?"

"Med få hederlige unntak, som blant annet Vidar Ystad i *Bergens Tidendes* Oslo-kontor, kollapset norske medier kollektivt ved sin unnlatesynd og fortielse og i noen tilfeller trakassering av dem som prøvde å bøte på uretten."

Professor Rune Ottosen konstaterar att de flesta är överens om att medierna de senaste 25 åren har fått en starkare ställning och mer makt på bekostnad av andra samhällsinstitutioner. Riktninglinjer för polisers och advokaters kontakt med medier utarbetades 1999 på initiativ av Riksåklagaren i Norge, nämner han. Han går dock inte in på om dessa riktninglinjer tjänar det han framhåller som mediernas uppgift i samband med justitiemord, nämligen att ställa kritiska frågor och att sätta sökljuset på sig själva och kritiskt granska mediernas hantering av kritikvärdiga förhållanden.

Ottosen efterlyser mer offentlighet och större öppenhet för att bryta det ömsesidiga beroendeförhållandet och få ett sundare arbetsklimat, som inte bygger på tjänster och gentjänster (t ex tjänsten att läcka och gentjänsten att bli positivt omnämnd i media). Han tar upp Sveriges offentlighetsprincip som något att efterlikna.

Ottosen berömmar VG-journalisten Hans Kringstad för hans gedigna arbete i Bjugnsaken, se Kringstads bok *Bjugnformeln* (på norska 1997, på svenska 2005). Ottosen menar att detta journalistiska arbete bidrog till att stärka rättssäkerheten, åtminstone för inblandade i sedlighetsmål, något jag som utifrån betraktare är benägen att hålla med om. Jag har länge väntat på en liknande vändpunkt i Sverige, men en sådan har tyvärr inte kommit -ännu.

Ytterligare en insats av en privat utredare med ett journalistiskt förflutet framhålls av Ottosen; det är Tore Sandbergs arbete för att rentvå den för två mord felaktigt dömda och oskyldiga Fritz Moen (ref., se not 2). Också Tore Sandbergs arbete i Lilandsaken,⁷ framhålls. För detta erhöll Sandberg ett specialpris år 1994 från Stiftelsen för kritisk och undersökande journalistik (SKUP), en stiftelse vars like vore bra att ha i varje nordiskt land.

I en uppsats i mediavetenskap om mediernas roll i två justitiemord⁸ blir slutsatsen att medierna inte ställer kritiska frågor till de tolkningsramar som etableras.

Kampanjjournalistik är tyvärr en realitet överallt.

Flera justitiemord i sexualbrottsaker

Domaren Tryggve Lange Nielsen står för en tredjedel av bokens innehåll med redogörelser för 28 sexualbrottsaker. Han har ägnat flera år efter sin pensionering åt att, helt ideellt, utreda vad han ansett vara feldömda sexualbrottsaker. Med framgång har han begärt resning i tretton. Tolv av dessa har resulterat i att en tidigare dömd man blivit frikänd, en väntar på svar. I tio av dessa handlar det om underkända läkarutlåtanden, de flesta gjorda av nitiska läkare på Akerkliniken i Oslo, som i början av 1990-talet skaffat sig rykte om att vara specialister på att undersöka barn man misstänkte hade utsatts för sexuella övergrepp. 1992 var antalet undersökta barn 315. I de fall där resning har beviljats har nya läkarutlåtanden, om att de fynd som gjordes måste ses som ospecifika, haft betydelse.⁹

Den ende medverkande medicinen Trond Eskeland påpekar i sitt kapitel om sakkunniga och justitiemord att en lång rad norska utredningar har framfört förslag hur de rättsakkunnigas arbete skall förbättras genom att till exempel inkludera krav på att de i sina konklusioner ska ge uttryck för det tvivel det finns grund för.

Ståle Eskeland skriver mycket intressant om att det inte räcker med "en övertygelse baserad på ryggmärgsreflexer, magkänsla eller fördomar" för att döma någon i ett brottmål. Han talar för att rationella överväganden måste ligga till grund för värderingen av bevisningen – för att undvika justitiemord.

Tryggve Lange-Nielsen drivs av ett rättssäkerhetspatos. Rättssäkerhet definierar han som en individs trygghet att inte bli dömd utan att den personens skuld är bevisad bortom allt rimligt tvivel. Norsk Riks Kringkastning, NRK, gjorde för några år sedan en dokumentär om denne ovanlige domare, som också ställt sig själv till svars för en av honom avkunnad dom mot en farfar för incestbrott. TV-filmen heter "Den angrende dommeren."

I boken presenterar han 15 fall utöver de 13 fallen där han lyckats få resning. Det handlar både om små barn där felaktiga medicinska utlåtanden lett till felaktiga domar, och om tonårsflickor som felaktigt beskyllt far, eller morfar/farfar och därefter tagit tillbaka.

I sitt första kapitel går Tryggve Lange-Nielsen igenom vågen av sexualbrottsaker och anmälningar som började i USA och sedan fortsatte i många västländer, han tar upp myter som spreds så som att barn inte ljuger, en myt som resulterade i häxjakter mot manliga daghemsanställda.¹⁰

Tryggve Lange-Nielsen berättar om Atle Haga, en far som frikändes postumt, han tog sitt liv då han inte beviljades resning. Hans två barn hade egentligen aldrig

anklagat honom för incest, utan det var barnens mor som kommit med anklagelserna efter en bitter skilsmässa. Då barnen blev vuxna begärde de resning för sin far, som år 1998 frikändes. I den frikännande domen står det om dotterns och sonens vittnesförklaring:

"Datteren er sikker på at Hage ikke misbrakte henne seksuelt, og mener at grunnlaget for mistanken og dommen var morens påstander og psykog NNs tro på at de var riktige. Datteren uttrykker fortvilelse over at hun alltid har vaert konfrontert med at faren hat begått overgrep mot henne, samtidig som hun er overbevist om at slike overgrep aldri har funnet sted."

/.../

"Sönnen bekrefter at moren stadig snakket negativt om Hage, at hun konsekvent holdt fast ved og gjentok ofte og sterkt at barna ble misbrukt av ham. Ifølge sønnen er hun ikke i stand til å se feil hos seg selv. Moren lever 'i sin egen verden.' Hun er manipulerende og sterk på sin måte."

Viktiga invändningar reser Trygve Lange-Nielsen mot olika experters trovärdighetsbedömningar, som domstolarna i flera av de presenterade fallen lagt till grund för sina domar, trots att sådana bedömningar inte borde kunna tillmätas någon vikt. Något annat är en vittnespsykologisk utredning av en utsagas tillförlitlighet, påpekar Trygve Lange-Nielsen. En trovärdighetsbedömning handlar alltid om en subjektiv bedömning. Värt att hålla i åtanke är att det som gör en bedragare till en skicklig bedragare är att han/hon av många upplevs som trovärdig.¹¹

Lange-Nielsen tror att risken för att bli oskyldigt dömd för sexualbrott mot barn fortfarande är stor. Att risken för felaktiga domar är större i incestsaker än i andra saker uttalade också professor Johs. Andenaes efter den frikännande domen av Tor Lahlum. Lahlums två söner bedömdes felaktigt ha varit utsatta för sexuella övergrepp av sin pappa bland annat med hänvisning till subjektiva trovärdighetsbedömningar, efter förutsättande frågor av psykologer, något jag kritiserade i min sakkunnigutredning utförd på försvarsadvokat Wiigs begäran. Dessa barn, liksom Atle Hagas barn, har fått växa upp utan sin pappa och sin pappas familj. Det är, enligt mitt förmenande, ett brott som skulle kunna ses som det största justitiemordet av alla: att utan anledning avskilja ett barn från barnets ena förälder.

Detta gäller också barnen i andra feldömda sexualbrottmål. De felaktiga domarnas negativa verkningar för barnen är irreversibla. Barndomen och ungdomsåren kommer aldrig åter.

Den här norska boken om justitiemord och rättssäkerhet utgör enligt mitt förmenande viktig läsning för praktiskt verksamma jurister, juridikstuderande, psykologer, medicinare, och lagstiftande politiker i hela Norden.¹² Den skulle förslagsvis införas som kurslitteratur på juristlinjen och andra utbildningar.

Noter:

- ¹ Om vad som hände i samhället Bjugn där flera offentligt anställda anklagades för sexuella övergrepp på förskolebarn, finns mycket skrivet, en bra översikt fås i Hans Kringstad: Bjugn-Formelen 1997. Titeln syftar på formeln för anhållan: om två barn namngivit samma person, eller pekat ut samma person, var han/hon misstänkt gärningsman, t ex utpekades länsmannen, som figurerat i 17-maj-tåget och också funnits på bild i tidningen. År 2005 kom Bjugnformeln ut på svenska, tack vare en donation av den nu döde psykiatern Gunnar Höst och ideellt arbete av bl a Johan Lindeberg och Inger Lindelöf.
- ² Bye refererar till Tore Sandberg: Övergrepet. Justismordene på Fritz Moen, Oslo 2007.
- ³ Per Brandzeg, Ståle Eskeland (Red.): Rettsmedisinsk sakkynndighet i fortid, nåtid og fremtid: Mot et paradigmeskifte av rettsmedisinsk sakkynndighet i straffesaker, Oslo 2007.
- ⁴ Citat från sid 77 där Anders Bratholm hänvisar till sin bok Politiovergrep og personfølgelse, Oslo 1987.
- ⁵ En vitbok utarbetades år 1989 av en fristående grupp forskare och andra oberoende intellektuella: Hvitbok om Boomerangsakene i Bergen, redigerad av Kjell Inge Björvik, Torstein Hjellum och Nanna Kildal.
- ⁶ (1999): Politi, påtalemyndighet, presse og rettssikkerhet.
- ⁷ (1992): Öksedrapene i Lilla Helvete. Per Liland blev 1970 dömd för dubbeldråp med yxa och satt 16 år i fängelse för dessa brott som han senare frikändes för. Två svenska privatpersoner, Sten och Vibeke Ekroth, gjorde en mycket viktig insats på ett tidigt stadium för att dokumentera, analysera och försöka få uppmärksamhet åt att justitiemord hade begåtts mot Per Liland, se Sten Ekroth: Julmorden i Lilla Helvete, Stockholm 1991. 3000 sidor av utskrivna förhör och videoupptagningar från rättsakterna presenterade Ekroths för olika norska journalister och myndigheter, innan de till slut fick napp hos Tore Sandberg. Se också en senare sammanställning av advokaten Erling Moss: Saken Per Liland, Oslo 1997. I DN hösten 2008 fanns en artikelserie om justitiemord i Norge, där Lilandsaken var en av de omskrivna sakerna.
- ⁸ (2006)Linn Elise Frenningsmoen: Skyldig inntil det motsatte er bevist? – et søkelys på pressens rolle i to justismordsaker. Masteroppgave i medievitenskap, Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo.
- ⁹ Redan då de felaktiga läkarutlåtandena gjordes fanns den amerikanske läkaren Mc Canns viktiga undersökningar av normalvariationer i prepubertala flickors underliv presenterade i fackpress, se John Mc Cann et al: Genital Findings in Prepubertal Girls Selected for Nonabuse: A Descriptive Study, *Pediatrics* 1990 (86);3:428-439, men dessa forskningsresultat refererade varken norska eller svenska läkare till. Här vill jag nämna att en norsk rättsmedicinare under lång tid verksam i Sverige som gjorde flera entydiga uttalanden om att underlivsfynden hon gjorde var förenliga med att sexuella övergrepp skett, har medverkat som sakkunnig och uttalat sig mot norska kollegors lika omotiverat entydiga uttalanden när hon sedan några år återvänt till Norge.
- ¹⁰ Om en av de första och värsta skandalerna, den på McMartins förskola i Los Angeles kan man också läsa bl a i (2004)Christian Wiig och Jan Brøgger: Heksespross.
- ¹¹ Angående distinktionen trovärdighet – tillförlitlighet se (1997)Lena Hellblom Sjögren: Hemligheter och Minnen. Att utreda tillförlitlighet i sexualbrottmål, Norstedts Juridik, Stockholm.
- ¹² Boken recenserades av den danske journalisten och författaren Leif Blaedel i Weekend-Avisen den 31 december 2008.

Adresse:

Villa Udden

737 30 Fagersta, Sverige

mail@testimonia.se